

בן איש חי והליכות עולם פרשת כי תצא דיני ממונות

[א] צריך לשקול בעין יפה שנאמר אבן שלימה וצדק יהי לך צדק משלך ותן לו, וכן צריך למדוד בעין יפה שנאמר איפה שלימה וצדק וגוי', וכמה עין יפה אחד ממאה בלח (1%) ואחד מארבע מאות ביבשל (0.25%)לפי שהלח נדבק וכל זה היותו הוא במקום שנהגו לשקול בזה בעין, אבל במקום שנהגו להכריע חייב להכריע שכן המאזניים ירד טפח במיני מאכל ומשתה, אבל בשאר דברים די בהכרעה מועטת ולבלב שהיה אחד מארבע מאות, ואם הוא פחות

מליטרא לא לאוכלין ומשקין אין צריך הכרעה טפח:

[ב] כל המשהה בביתו או חנותו משקל חסר או מדה חסרה עובר ב"לית שנאמר לא יהי לך בכיסך אבן גדולה וקטנה, ואפילו אינו מודד בה כלל גם כן עובר, ונמצא לאו זה עובר עליו אפילו בעת תפילת ההענילה ביום הכיפורים, והוא הדין דבר הדומה לזה שלא ישעה שטר פרוג, גם לא ישעה מטבע שהוא נחשת ומצופה בכסף וכיוצא בזה [א.ה נראה לי דהוא הדין שטרות כסף מזויפים]:

[ג] התורה הקפידה על מדות ומשקלות בכל הוא שאם שקל במשקל חסר או מדה חסירה ממנה המדינה אפילו דבר מועט עובר ב"לית דלא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה, ואמרו חז"ל קשה ענשן של מידות ומשקלות יותר משל עריות מפני שזה גזול את הרבים ואינו יודע למי יחזיר, ואף על פי שאמרו יעשה בהם צרכי רבים אין זו תשובה הגונה:

[ד] אף על פי שאמרו שאין לעשות משקלות ממיני מתכות כי אם מציחה סלע, מכל מקום בזמן ההגו לעשות משקלות של מתכות על פי חוקי העמשלה כי ההמשלה עושה אותם בחותם שלה ומוסרתם לכל אדם הצריך לזה, ונמצא דכולי עלמא קיבלו עליהם משקולות אלו, ולכן אף על פי שברוב הימים נחסרים מעט כולי עלמא יודעים וקיבלו עליהם מיהו חנווניים משוכרים שמן משומשומין בכלי מדה , וכלי זה במשך הזמן נדבק בו שמרים כטיט עב בקרקעיתו ובדופניו ועל ידי כן מוכרח שהמידדה שתהיה בו היא חסרה, ולכן צריך החנווני לקנותו היטב .פעמיים בשבוע מכל שמרים הנדבקים ומתקבצים בו כיון שהוא מוכר תדיר, אבל בבית הגבד משוכרים לחנונים בכלי גדול אין אלו מוכרים ומודדים בכלי זה תדיר כמו החנוני, וגם עוד אלו דרכן להשהות המדה הפוכה על כלי הליקח אחר שנפסק ממנו הקלות עד שיטיפו ממנה שלש טיפין, מלן אפשר שיש לאלול לדין הסיטון דאמרו רבותינו ז"ל שצריך לקנח מדות הלח אחד לשלשים יום:

[ה] חנווני השוקל דבר לח כמו תמרים לחים או בשר וכיוצא צריך לקנח המאזנים שנותן בהם הלח בכל פעם ששוקל בהם, גם צריך לקנח המשקל פעם אחת בשבוע מפני שידיו של חנוני מלוכלכים וגם ועל ידי כן יתלכלך המשקל ומכביד מכח אותו לכלוך, ואף על גב דאם יכביד הוא פסידא דחנוני וטובה דלוקח, הצריכו אותו לכך מפני שפעמים החנוני קונה איזה דבר ושוקל בו ונמצא גזול, אך הרמב"ם ז"ל נתן טעם כדי שלא יעלה חלודה מחמת הלכלוך דאם מעלה חלודה הוא נחסר:

[ו] אפילו השוקל או המודד בחסר כל שהוא לנכרי, עובר ב"לית וחייב להחזיר מפני שהוא מטעהו והרי זה גונב ממש, והרי הוא בכלל כי תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה כל עושה עול שהוא לרבות העושה עול לנכרי, ואיתא בתנא דבי אליהו זכור לטוב שהביאו בליקוט פ' צו, שאמר אליהו זכור לטוב באו אחד וישב כנגדי והיה בו מקרא לא היה בו משנה אמר לי רבי מעשה היה כי מכרתי לגוי ארבעה כורים של תמרים ומדדתיים לו בבית אפל מחצה על מחצה, אמר לי אתה והא-להים שבשמים יודע במדה שאתה מודד לי, וחסרתי במדידה שסאין של תמרים, לאחר מכן נטלתי המעות ולקחתי בהם כן שמן והנחתי במקום שמדדתי התמרים ונפל הכד ונשפך השמן, אמרתי לו ברוך המקום, ברוך שאין לפניו משוא פנים, הכתוב אומר לא תעשוק את רעך ולא תגזול וגזל הגוי אסור, ופרשו במקום אחר כי עשק עשק עכ"ל:

[ז] אסור לגנוב לא לגזול כל שהוא דין תורה בין מישראל בין מנכרי בין גדול בין קטן[**ה"ע יש אומרים שגזל הגוי מהתורה ויש אומרים מדרבנן וכן להשיב את הגזילה**], ואפילו אם הנכרי ציער את ישראל, וגזל הגוי קשה ביותר חדא דודאי לא ימחול, ועוד דגורם שהשר של העכו"ם גונב וגזול שפע קדוש הנשפע לישראל מלמעלה מדה כנגד מדה, ויש בזה עניינים עמוקים, לכך צריך להזהר מאד:

[ח] אף על פי שפחות משהו פרוטה אינו ממון ואינו צריך להשיבו, מכל מקום הא קיימא לן דחצי שיעור אסור מן התורה, ואם הוא כד מועט שאין דרך העולם להקפיד עליו כגון ליתול קיסם מהחבילה או מהגדר לחצוץ בו שני מותר, מיהו מדת חסידות למנוע עצמו ולהזהר גם בזה אבל הנכנס לבית חבירו ונוטל בידו קיסם ממניפה של רוח שהוא כלי הארגו מעלי לולבין שזמניפין בה בקיץ בחום, אף על פי שהקיסם הוא דבר מועט מאד עם כל זה הוא מויק ומפסיד וזה המניפה שנטול ממנה הקיסם, ובזה ודאי מקפידים הבעלים ואסור מדינא, ורק אם היתה ישנה ושבורה אין בזה הפסד לה אם יקח חתיכת קיסם ממנה לחצוץ שניו, ועל כל פנים יש מדת חסידות גם בזה וצריך להזהר גם בבית הכנסת בימות הקיץ יש מניפה של הקדש שהפסד להקדש כשלוקח קיסם ומי מוחל:

[ט] נשים ערבות המביאות למכור כלים מלאים לבן העשוי מחלב ודרכם לטעום תחלה באצבעם מזה לידע אם הוא טוב ואחר כך קונין, אך שני אדם שאין רוצין לקנות כלל ומראין עצמן שרוצין לקנות כדי לטעום מכל כלי וכלי, אחר כל טעימה ואומרים שלא ערב להם והולכים ואין קונין כלום הרי זה עושה איסור שגונב

דעת הרביות, וגם גזל בידו דאף על פי שטועם מועט מכל כלי וכלי, מכל מקום אין בעל הלבן מוחל אלא למי שרוצה לקנות במת:
[י] מי שנתחלפו מנעליו בבית הכנסת או במקום אחר, אם זה שהחליף עשה זאת במרד כגון שלקח מנעל חדש והניח ישן הרי זה מותר להשתמש בזה המנעל שהניח לו אבל אם זה הראשון החליף בשגגה שלא הרגיש כגון שהם שוים או שלקח הגרוע והניח החשוב יותר דאז נראה ודאי בדשגגה עשה הרי זה אסור להשתמש בו, אלא יהא מונח אצלו עד שיבא בעליו ויתננו לו:

[יא] אסור לערב מעט פירות רעים בהרבה פירות יפים שלא יהיו ניכרים כדי שימכור הכל בחזקת יפים, מיהו כל פירות ותבואות שיש בהם פסולת או עפרורית אפילו צרורות ואבנים אין צריך לבררם אם נתערבו מאליהם, ורק לערב בידים אסור:

[יב] אסור לגנוב דעת הרביות אפילו בדברים שאין בהם הפסד ורק עושה כן כדי שיחזיקו לו טובה בחנם, כיצד לא יפצור בחבירו שיסעוד עמו והוא יודע שאינו סועד, אבל בלא הפצרה מותר לומר פעם ושתיים אף על פי שיודע שאין דעתו לאכול עמו שזה הוא כבוד לו שמכבדו בהזמנה על פי שורת דרך ארץ:

[יג] כשם שיש אונאה במשא ומתן כך יש אונאה בדברים, וגדולה אונאת דברים מאונאת ממון שזה ניתן להשבון וזה לא ניתן להשבון זה בגופו וזה בממונו וכל שכן אם מחפרו ומבזהו ומביישו, והמכנה שם רע לחבירו אפילו הוא רגיל באותו כינוי ואינו מתבייש אם זה כונתו לבייש אסור משום אונאת דברים:

[יד] אסור להשליך נבילה בפרשת הרבים במבואות בתוך העיר כגון תרנגולת או חתול שמתו או דג סרוח וכיוצא, ומצוה על כל אדם שרואה נבילה מוסרחת ברחובות העיר שיתן לאחד שכר טרחו כדי שיוליכנה לחוץ לעיר והרי זה נקרא צרכי רבים, ובפרט לפ"ד רבינו האר"י ז"ל שהזהיר מאד בבלתי ירים אדם סרוחו נבילה כי דבר זה מזיק מאד גם לגנש, והשופכים מים המאוסים שיזדמן להם בשם בתוך ראות הרבים ומגיע מהם סרוחו לעורבים ושבים וקצים בהם ועתידים אלו ליתן את הדין וכבר נודע גם כן מה שכתוב בזוהר הקדוש על אותם השופכים מים סרוחים ומאוסים לפני פתח חצר שהם שהם מקוללים מפני המלאכים, זה הכלל כל דבר שהאדם קץ בו ומואסו בתוך ביתו לא ישפכו בו ויזרקנו לרשות הרבים: [א.ה ולכן אין להניח שקיות אשפה בבנין קומות בקומה צמוד לפתח הבית]

[טו] הבונה ביתו אף על פי שהוא רשאי להניח העפר והאבנים ברשות הרבים כפי מנהג המדינה עם כל זה עפר ואבנים שאין לו צורך בהם בעבור הבנין וסופו לפנותם אל יניחם זמן הרבה שיכשלו בהם עוברי דרך, אלא יפנה אותם מיד. ולא יאמר אדם מי מונע אותי ומי טוען כנגדי ומי רואה אותי אם אזרוק נבילה או דבר סרוח לרשות הרבים בלילה בחשיכה, אלא באמת צריך שהיה האדם דיין לעצמו וישים מורא בשם על פניו וידע כי על הכל ביאי הא-להים את האדם במשפט אמרו רבותינו ז"ל מעשה באדם אחד שהיה מסיר אבנים מתוך חצירו וזורקן לרשות הרבים, פגע בו חסיד אחד א"ל למה אתה מסקל מרשות שאינו שלך לרשות שלך, לגלג עליו אותו בעל הבית שהוא רואה החצר שלו ורשות הרבים אינו שלו, אחר כך לא היו ימים מועטים ונצרך אותו אדם למכור חצירו ומכרו והלך באותו מבוי ונתקל באותם אבנים עצמם שסיקל בידו ונפל לארץ, אמר יפה אמר אותו חסיד ולכך צריך לזהר מאד בדברים אלו וטוב לו:

[כח] כתב רמבד פרדו בשם האר"י ז"ל דאין טוב לאדם לישא אשה ששמה כשם אמו, ויש נזכר גם היטב דחתן רחמיו שוים בשם אחד, מיהו לשון רבינו ז"ל דנקיט לא טוב וכו' נראה אזוהרה זו קלושה וי"ל טעמם מפני הכבוד דוקא, ועל כל פנים כיון דכתבתה אזוהרה זו בשם רבינו האר"י נכון להזהר, אך אם שינה השם לית לן בה, וכן כתב בספר חסידים ובאזהרות ספר חסידים לא כתבתי פה כלום ואי"ה נכתוב בעוה"י:

הליכות עולם פרשת כי תצא - הלכות גניבה וגזילה
א. אסור מן התורה לגנוב או לגזול מישראל אפילו כל שהוא. ויש אומרים שאף איסור גניבה וגזילה מן הגוי הוא מן התורה. ויש אומרים שאיסור גניבה וגזילה מן הגוי הוא מדרבנן. וכן לענין החזרת הגניבה או הגזילה לגוי, יש אומרים שחייב להחזיר לו מן התורה, ויש אומרים שחייב להחזיר לו מדרבנן, משום קידוש השם.

פרשת כי תבא [א] הוראה אבידת ישראל ונתעלם ממנה עובר ב"לית וביטל עשה, ואם לקח האבידה לעצמו על מנת לגזלה ולא להשיבה ביטל מצוות עשה ועובר בשני לאוין על לא תגזול ולא תוכל להתעלם, ואם חזר בו והשיבה תיקן את הכל:

[ב] מצא מצאיא דבר שאין בו סימן אם דבר זה סתמו שידעו הבעלים מנפילתו מיד כגון מעות מפוזרים הרי אלו שלו, דנתלה לומר ידעו הבעלים קודם שמצאן זה ונתייאשו מפני שאין בהם סימן ולכן אין חייב להכריז, ואפילו נודע לו אחר כך ממי נפלו אינו חייב להחזיר דאמרינן משתמא נתייאשו הבעלים קודם שמצאן, ורק יש מידת חסידות להחזיר:

[ג] מצא אבידה שיש בה סימן חייב להכריז בבית הכנסת ויאמר מין המציאה שמצא מה היא, ואם אדם יגיד סימניה יתן לו, אבל לא אמר מה ימי מין המציאה ובא אדם ואמר מה היא אין זה סימן, כי אם עד שיתן סימנים מובהקים כגון מדה או משקל או מנין וכיוצא:

[ד] מצא מצאיא שיש בה סימן במקום שרוב העוברים הם עכו"ם אינו חייב להכריז שתולין שהיא מהעכו"ם והרי זה של מוצאה, ואם בא בעל האבידה ונתברר שהיא שלו כגון שנתן כל סימניה הנה אם אס האבידה היא מדברים שהאדם מרגיש בהם מיד כגון מעות או טבעת או דר נושאו בחיקו, אינו חייב להחזיר לו דאמרינן ודאי נתייאש קודם שלקח זה האבידה כיון דנפלה במבואות שרובם נכרים:] מכל מקום ראוי לעשות לפנים משורת הדין ולהחזיר שולחן ערוך ח"מ סי' רט סעיף ה והרמ"א הוסיף וכתב בעל האבידה עשיר והמוצא עני אין צריך לעשות לפנים משורת הדין וכתב הש"ך סי"ג וכן אנו נוהגים להחזיר אם המוצא עשיר כופים אותו להחזיר וכתב הפתחי תשובה היינו שכופין אותו בדברים:]

הברכה גרוסמן סיפר בעיתון בקהילה של פסח שבבא אפילו אמר לו שנתביבות היא העיר גרר המוכרכת בפרשת לך לך ובה גר אברהם אבינו

הברכהחשוב מדרש רבא נח פרשה לח אות ג רבי יוחנן רבי יוחנן פתח [משלי יז, ט], מְשִׁיב רָעָה פְּתַח טוֹבָה לֹא תָמוּשׁ

רָעָה מְפִיתו, אֶמְר רַבִּי יוֹחָנָן אִם קִדְּמִי קִבְּרָךְ בְּעֵדֵי שֵׁם קִדְּמִנוּ בְּבִשָּׁה, לִמָּחֶ שְׁהָא גְּמִל עֲלֵךְ תַּחֲלָה. אֶמְר רַבִּי שְׁמִעוֹן בַּר אֲבָא, סוּף דָּבָר מְשִׁיב רָעָה פְּתַח טוֹבָה, אֶלָּא אֶפְרָיִם מְשִׁיב רָעָה מְפִית רָעָה לֹא תָמוּשׁ

מְפִיתו.לכן חובה תמיד להוקיר טובה לחברו ולהשיב לו טובתו]

כתוב בתלמוד ירושלמי בספד סוכה פ"ד ה"ד א"ב בשם רבי תנחום בברי חויה [אם] למד ולימדי ושמר ועשה והיתה ספיקה [אפשרות]ב] זה להחזיק [תורה] ולא [החזיק הרי זה בכלל ארור. ר' ירמיה בשם רבי חייה בר בא [אפילו] לא למד ולא לימד ולא שמר ולא עשה ולא היתה

ספיקה[אפ] שרות בידו להחזיק תורה ובכל זאת החזיק תורה [בידו להחזיק תורה]

סיפורים מחזקים- לדון לכף זכות

כתוב בפרשת קדושים "בצדק תשפוט עמיתך" ופירש רש"י היינו לדון לכף זכות חובתנו תמיד לדון לכף זכות ושאדם דן את חברו לכף זכות הוא בעצם דן את עצמו לכף זכות באותי כלי באותו מידה שאדם דן את חברו בשמים ידונו אותו כאדם תמיד דן לכף זכות גם בשמים דנים אותו לכף זכות להן כמה סיפורים לדון לכף זכות
מעשה שאירע בכביש המהיר ת"א-אשדוד, כאשר נהג אוטובוס "אגד" מבחין שמכונית פרטית עוקפת אותו ומאותת לו לעצור. בתחילה התעלם מהאיתותים, אך כאשר נהגה התקשק וניסה לחסום אותו, עצר בצד הדרך. נהג הפרטית יצא כאחוז-טיורף ורץ לעבר דלת האוטובוס, דפק עליה בחוזקה, תוך שהוא צועק לנהג שיפתח את הדלת. לכשנפתחה הדלת, הוא שועט לעבר המושב האחורי, תופס את אחד הנוסעים ומשכיבו על רצפת האוטובוס. נו, מה כבר אפשר לומר על מקרה שכזה? כיצד בכלל שייך לדון לכף זכות? מקרה זה פורסם בכלי התקשורת שהביעו התפעלות ממעשה זה. נהג הרכב הפרטי הינו רופא בכיר במחלקת לב בית החולים 'בלינסון', שהבחין במהלך הנסיעה שאחד מהנוסעים במושב האחורי עושה תנועות משונות, המוכיחות שאדם זה נמצא בעיצומו של התקף לב. הוא עצר את האוטובוס, כמסופר, הגיע למושב האחורי, השכיב את הנוסע על הרצפה, ביצע החייאה ומלחלת וזכה בכך למצווה העצומה של הצלת נפשות. יה"ר שזוכה לדון כל אדם לכף זכות, ובכך גם אותנו בשמים ידונו לזכות.

בגלל שלא לדן לכף זכות גרם להרס הפרנסה ולהתקף לב ה' ישמור

בארה"ב ראה אדם את רכבו של הקצב של העיר, חונה מול חנות לממכר בשר טרף. אחר הבין מיד, כיצד יתכן להגיע למחרים נמוכים ורווחים גבוהים. וסבר שבקצב קונה ממנו סחורה. למחרת פרסם בכל הקומות האפשריים את העויל הנורא, וכתוצאה מכך הפסיקו כולם לפקוד את חנותו של הקצב שנותר ללא פרנסה. אך חמור מכך – הבושה הרגה אותו כפשוטו, הוא לקה בהתקף לב ונפטר. לימים נתקע רכבו של מוידעינו מול אותה חנות לממכר בשר טרף, ובלי להסס נכנס לחנות מיד לבקש טובה להתקשר לאחד ממכריו לעזור לו עם רכבו. המוכר של לפי תומו טוהר היהודי השני שקורה לו כך מול חנותו, כי הוא נזכר, שלפני כמה שנים, היה עוד יהודי – הקצב, שגם רכבו נתקע כאן וגם הוא ביקש להתקשר – בדיוק אז ראה אותו מוידענו... רעדה אחזה אותו כי הבין מה קרה ומה גרם בגללו. למותר לציין שאסף עשרה אנשים והלך לבקש מחילה על קברו של הקצב. רבו הורה לו שיפרנס את האלמנה והיתומים, ואולי תהי לו בזה מחילה חלקית.

אדם לא רואה את כל התמונה אלא רק חלק ממנה

בשתי דקות לשמונה נכנסתי לאולם ההרצאות בו היה אמור להתקיים כינוס ארצי לרמ"ים ומחנכים. להפתעתי המרצה ראש ישיבה חשוב, כבר עמד במקומו. תפסתי את מקומי בשורה השניה. מאחורי ידידי ר' מאיר. בקושי הספקתי לומר לו שלום, וכבר ההרצאה החלה. שקט מחולתי השתרר באולם. כל אחד מהמתשתתפים חייד את אוזניו לשמוע את דבריו הקולחים של ראש הישיבה, אשר מלבד היותו אישיות מפורסמת, תלמיד חכם גדול ואיש חינוך מפורסם, ניהן גם בלשון לימודים קולחת. ולפתע... טררר... צלצול צורמני של פלאפון קטע את החוויה הרוחנית. הפגנתי את ראשי לכיוון קול החוללין שלא תאם כלל את האווירה. והנה רואה אני את רבי מאיר קם ממקומו בזריזות, לוחש רק רגע, ויוצא מן האולם. איזו חוצפה, חלפה מחשבה ביעף במוחי וכי אין יודע ר' מאיר שבהרצאה משאירים פלאפון כבוי, המשכתי לטווח את מחשבותיי. ק"ו כשנותן ההרצאה הוא תלמיד חכם גדול ואישיות חשובה. אך מיד התעוררתי בעצמי, הרי רק אתמול מסרתי שיעור בכיתה על העניין של לדון לכף זכות, אולי בנו של זה אינו מרגיש טוב, אולי שכח לכבות את המכשיר. אולי... אולי... ינו, נזפתי בעצמי צריך להיות גם נאה מקיים, ולא רק נאה דורש', ובזה הסתחתי מעצמי את כל המחשבות וחזרתי לשמוע את דברי ראש הישיבה. ראש הישיבה מצידו המשיך את ההרצאה בלי להניד עפעץ. גם כשחזר ר' מאיר לאחור שלש דקות והתיישב בנחות בביסא אשר בשורה הראשונה. תוך דקות ספורות שכחתי מהמקרה. ושקעתי כל כולי בדבריו הנפלאים שיצאו מפיו של ראש הישיבה. שלש עשרה דקות חלפו כאשר נשמע שנית קולו של הפלאפון. כבר לא הוצרכתי להפנות מבטי... רגשותיי הפכו באחת לזעם כבשו. גם להפריע לרה"ם גם להפריע לנו. לא יש לו חולה בבית לא באים להרצאה. ואם יעזר' לו כל כך לצאת לפחות שיכוון את המכשיר על רטט, לפחות לא לשבת בשורה הראשונה... שוב נזפתי בעצמי ושוב דנתיו לזכות. 'אולי ניסה לכבות את המכשיר לא עלה בידו'. בעז"ה בסוף השיחה אגש לשאלו אותו בעדינות מה ארע. כעבור דקותיים נכנס במהירות ר' מאיר בארשת רגועה והתיישב במקומו בשקט. 'ודאי כיבה עתה את המכשיר לגמרי' חלף הרהור במוחי תוך כדי שהתאמצתי שוב להקשיב לדברי ראש הישיבה. אשר לא הגיב על המקרה במאום. רבע שעה נוספת חלפה, כאשר נשמע בשלישית צלצולו הצורמני של הפלאפון. ר' מאיר כמעשהו בראשונה כך מעשהו בשניה ובשלישית. קם ממקומו ופנה לצאת מן האולם. ולאחר דקותיים התיישב שוב בנחות במקומו. כאן כבר לא שלטתי ברוחי. 'מה הוא חושב שיש אולם חתונות' יריתי את רגשותי ליושב לצדי, כשהוא מצידו מהנהן לי בראשו, מזדהה עם רגשותיי. 'אעשה זאת בכל העדינות' ניסיתי לרסן את עצמי אך זה בטוח שבסוף ההרצאה, אגש למחות על בזיון כבוד התורה. כשהסתיימה ההרצאה קמתי ממקומי ופניתי לכיוון מקומו של ר' מאיר תוך כדי שאני משגן לעצמי שלא הותר לי שפיכות דמים, אלא מצוות תוכחה בלבד. ר' מאיר גם כן קם ממקומו, אך במקום לפנות לכיוון פתח היציאה, פונה הוא לכיוון ראש הישיבה שניצב עדיין במקומו. 'ודאי חולך הוא להתנצל ולבקש מחילה על חוצפתו' הרהרתי בלבי. אך לא: ר' מאיר הגיע למקומו של ראש הישיבה, מוציא את הפלאפון המוכר ומושיט אותו לראש הישיבה אשר נטלו בתוספת ברכה מצידו. 'ישר כח! תודה רבה! נדהמתי ושאלתי את ר' מאיר 'הפלאפון הזה של ראש הישיבה?' 'כן', עונה בלחישא ר' מאיר, כשהוא מושך אותי לפינת האולם. 'אינך יודע שאשתו של ראש הישיבה מאושפזת בבית חולים במצב קשה? ממשיך לספר לי ר' מאיר בלחישא, שקולו לא ישמע, 'ראש הישיבה הגיע חמש דקות לפני הזמן לאלום, ובקיש ממני להחזיק את הפלאפון, תוך כדי שנתן לי הוראות מפורטות. מה לענות לכל אחד שאמור היה להתקשר בשעת ההרצאה. ורק אם יהא מוכרח להפסיק (וי"ל) אפסיקנו'. ר' מאיר עצר לרגע והמשיך. 'ראש הישיבה הוסיף ואמר שכדי שיוכל להתרכז בהרצאה הוא צריך לשמוע את הצלצול ולראות שאני חוזר למקומי, ובזה יהא לו האות שהכל בסדר בעז"ה'. סיים ר' מאיר את דבריו בהתרגשות. תוך כדי שאני מסמיק מאי נעימות על חשד בטוח ומוחלט, ומחשבות שליליות על פעולה שכולה זכות ומצוצה.

שערי ביתו של החסיד רבי יחיאל מניס זיטניצקי זצ"ל, שהתגורר בצעירותו בעירה בלאשקי הסמוכה לקאליש שבפולין, היו פתוחים בכל עת עבור כל אורח ונצרך, עניים ומסכנים אין בני ביתו, בכל שעה ובכל זמן. פעם צבר לו ר' מניס בידי עמל סכום כסף, צררו בשני שקיקים, ולשעה קלה הניח את שתי השקיות על מדף בביתו. אבל בגשתו לטול את הממון, גילה לתדהמתו כי רך שקית אחת נותרה. הוא הפך את כל הבית, מלעיל ומלער, והעלה חרס בידו, הצרור, בו היה סכום נכבד, נעלם כללא היה. בבית, הסתובבו באותה שעה שני עניים, מתקבל היה מאד על הדעת, שאחד מהם שלח ידו במעל. לכן לא שאל ר' מניס את בני הבית על הכסף, אנשי שמא יחשדו בשני העניים ויבואו לחילה לידי חשד בכשרים. אכן, אנשי הבית שראוהו מחפש בקדחות, הקשו ותמהו לפשר החפשיים הסיודיים. אך הוא בכר את השתיקה, ולא השיבים, שמא ייפול חס ושלום חשד על מאן דהו. אדשים חלפו, הצרור לא נמצא, והעניין כולו נשתכח מן הלב. בפרס הפסח, בעיצומן של ההכנות לקראת החג, נשמע קול בנו הקטן מצניץ, אבא ראה, משחו מונח מתחת לארון. היה זה השקיק, שנתגלגל למקום זה ושם נעלם. ספור זה הוא סיפר לבניו ולבני ביתו, ואף לתלמידיו, כדוגמה חיה למאמר חכמים, "הוי דן את כל האדם לכף זכות". (לוחות ושברי לוחות).

הרב יעקב מוצגי תמיד מחפש ומוצא זכות

כאשר היה הגאון רבי יעקב מוצגי זצ"ל שומע שמספרים על איש פלוני שהנחיתו או דיברו אינם על פי התורה, היה מחפש עליו זכות ומפרש דבריו ואומר: אולי לא התכוון לכך ואולי כוונתו אחרת, ואולי לא שמעת היטב ולא הבנת טוב? והעיד הגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל: תמיד היה רבי יעקב מוצגי מלמד זכות על כולם. ואמר לי כי פעמים מתקשה בזה, אך כשזוכר שזו מצווה הורשית "בצדק תשפוט עמיתך", היה מוצא מיד צד לכף זכות **לדון לכף זכות גם שיראה רחוק מאד** בעת שהגאון בעל ה"כתב סופר" - רבה של פרשבורג, בנו של הגאון הנודע ה"חתם סופר" - הצליח להשפיע על ממשלת הונגריה, שהקהילות החרדיות יוכלו להינתק מהקהילה הכללית הכפופה להשפעות הרפורמה ויקבלו מעמד מאושר, על מנת שיוכלו להתארגן ולחיות בקהילות תפודות המעולות אך ורק על פי השלחן ערוך, ובסיעתא דשמיא עלה הדבר בידו, ידעו הכל שניצחון זה הוא פרי שנבט לאחר הזריעה שזרע ה"חתם סופר" ברב גייעתו בארגון היהודים החרדים תחת דגל התורה.

באותה שעה כנס ה"כתב סופר" את כל ואניו וצדיקי הונגריה לעצרת חגיגית, במטרה לחזק את החיים הרוחניים ולעמוד על המשמר.

בשעת הכנס דרש בפני הבאים הגאון ה"כתב סופר", ובין דבריו אמר: 'מורי ורבותי, במעמד מרוםם וחשוב זה, יש לה הכבוד להראות לכל האוחרים דבר חשוב אשר בידי, וירשה מאבי זצ"ל והוא מאביו, וכן הלאה מדורי דורות כן אחר בן - עד לזמן בית המקדש. לדבר זה אין בכלל ערך, ואנו שומרים עליו כעל אוצר יקר אשר כל הון לא ישוה לו, זהו 'ישקל הקדשי' אשר השתמשו בו בזמן הבית. עד כמה שידוע לי, היא המטבע היחידה בעולם היהודי. אני רוצה להציע אותה לפני באי הכנס, כדי שכל אחד יוכל לעין בצורתה וגדלה, שאגב היא נוגעת לכמה דינים חשובים, כל אחד יסמר לשני, וכמובן להחזירה אלי לאחר מכן'. כמובן שהתעניינות סביב המטבע היתה רבה מאוד, והכל בדקו את שקל הקדש. בהיות רבה, וכך עברה שעה ארוכה כשהמטבע עוברת למשמנה. לפתע נשמע קול: היכן השקל?, ואכן התברר שהשקל נעלם, ה"כתב סופר" נרגש, מבלי להבין כיצד קרא הדבר, קם ופנה בדברים אל הנאספים ואמר: 'ידע אני ובטוח, שבלי כל כוונה רעה נעלם השקל, אולם אפשר שאחד הנאספים החליפו בשוגג מטבע שלי, ועל כן מבקש אני, אחר המחילה, שכל אחד יבדוק בין מטבעותיו שבכיסיו, שמא ימצא השקל. המסובים עשו כבקשתו - ולא נמצא דבר. ה"כתב סופר" בראותו שזה לא הועיל, הציע שכל אחד ואחד יחפש בבגדו חבירו, ואפשר שברךך זאת ימצא השקל.

אולם להצעה זו התנגד זקן אחד, תלמיד חכם מתלמידיו של ה"חתם סופר", ובקש שימתינו עוד רבע שעה. הקהל הסכים לבקשתו. ומשחלף הזמן ועדיין לא נמצא השקל, קם הדיקן ובקש שימתינו עוד רבע שעה. הקהל כבר היה מחוסר סבלנות לגמרי, והתנגד לבקשתו זו אשר היתה ללא כל נימוק, אבל ה"כתב סופר", בהכירי שזקן זה הינו מחשובי תלמידיו של ה"חתם סופר", ביקש מהקהל שאכן יסכימו להצעתו וימתינו עוד רבע שעה. ומשחלפה אף היא, וכבר כמעט התחילו להטיל חשד על הקיץ, קם שוב הדיקן, וכישמעותו בעיניו חזר ופנה לנאספים ובקש שיואלו להמתין עוד רבע שעה, והבטחי שיותר לא יבקש להמתין. והנה לפתע נכנס המשמש של ה"כתב סופר" ובפיו בשורה: הנה המטבע, הנה שקל הקדוש!!!, עמד השמש והסביר לפני כל הקהל, כי בשעה שנער את המפה בחוץ מכל הפסלת שהיה עליה, באותה שעה כנראה נפלה גם המטבע, ועתה שעבר שם שנית, התנווצה היא אליו מבין כל שיירי האולם והפסולת. עתה היפנו כלם מבטיהם לעבר אותו תלמיד חכם זקן בכדי שישביר את פשר התנהגותו.

קם אותו זקן ואמר: אני מתלמידיו של ה"חתם סופר". בשעה שהזמינו אותי לכנס חשוב, לא חשבתי בלבי להביא לפני באי כנס זה דבר אשר יעניין ביותר את כל הקהל, ומאחר שיש בידי שקל מזמן בית המקדש אשר אצלי בירושה מדור אחר דור, אמרתי להציע זאת לפניהם, אולם מששמעתי מבנו של רבי, ה"כתב סופר", דרך החשיב והרבה להעריך את המטבע שברשותו, ותרתי אני על הרעיון משום כבוד בנו של רבי זצ"ל. והנה בשעה שהמטבע נאבדה ועלה הרעיון בדעתי של ה"כתב סופר", שכל אחד יחפש בבגדו, הרי בודאי שבכיסי היתה נמצאת המטבע 'האבודתה', וחשבתי בלבי על גודל חילול ה', ואיך תרד קרנו של רבי זצ"ל שכן כבר אחד מתלמידיו, ובאם הייתי אומר: אף לי היתה מטבע כזאת, הרי היו לועגים לי, ועל כן בקשתי שימתינו כמה רבעי שעה, ובאותה שעה הייתי נושא תפלה להקדוש-ברוך-הוא שיעזור לי שלא אתבייש כל כך לעת זקנה, ושלא תבא על ידי תקלה נוראה כזו של חילול ה', ואכן הקטבלה תפילתי - על המטבע נמצא, הנה השקל הקדושה - סיים הדיקן את דבריו, בהציעו על המטבע שבידו. משסיים הלה את דבריו, פנה ה"כתב סופר" אל הנאספים הנדהמים ואמר: עלינו להודות לה' יתברך שהביא לסיום כזה מוצלח במעשה זה שהיה, ובזה הרי נמנע חילול ה' נורא, שהרי מי היה מאמין לו - הכל היו בודאי משוכנעים שאין עוד מטבע כזה בעולם, אבל מצד שני, צריך מעשה לו ללמדנו, שהפרשו "והוי דן את כל האדם לכף זכות", שהתורה הקדושה וחכמינו זכרונם לברכה ציוו לנו, הכוונה, שגם במקרה שלפי כל הסימנים שיש בידך אתה מחליט כמעט בודאות שהיה אשם, צריכים גם אז למצוא זכות עבורו, ואם כל הכנס התאסף בודא רק בשביל לימוד זה - דיינו! (הסיפור מאלפוני מסובלים)